

ORGANULU

LUMINAREI.

Gazeta Beserecésca, Politica, e literaria.

Cu pre Gratiosa invoientia.

Sambata

Nr. XIX.

10 Mai. 1847

A U S T R I A.

VIENA, 3 Mai. Maiestatea Sa preintr'un prea inaltu biletu catra Exc. Sa Presidentele Consiliului bellicu de Curte Comitele de Hardegg se indurà a demandà precum urmeza:

Grate Comite Hardegg! Repausarea unchiului Meu Archiducelui Carolu Ludovicu, nu numai Mie, si Familiei Mele, ci armatei si Statului intregu e de o aduncu semtita intristare. Glori'a, ce pre atati campi de bataia acum fericitulu sciu asi o castigà, va remané ostei de a pururea spre mustra si de indemn u catra sierbire, si Me indoteresce a pune fericitului monumente remanatorie. Decì te indoteresce a incunoscentia ostea de adunc'a semtire, ce causà in Mine pierderea marelui belliduce, si care credentios'a Mea oste nendoitu cà o va semti impreuna. Io demandu mai incolo 1) ca ostea cu o septamàni mai lungu se porte doliulu de catu doliulu de Curte, 2) cà amendoua regimentele, a caror'a fericitulu e rà proprietariu, numele Archiducelui Carolu repausatului spre tienere se se depuna in armamentariulu vienescu. In urma-Mi reserbezu, a pune fericitului un monumentu, ce se fia intogmitu de ai tramite memori'a gloriosa la posteritate. Viena, 3 Mai 1847.

FERDINANDU, m. pr.

Maiestatea Sa se indurà prea inaltu a demandà, ca pentru Inalti'a Sa imperetesca Serenisimulu ore candu Archiduce Carolu trupele in tote locurile de garnizon ale imperatiei se tien a un cultu solene tristu dumnediescu.

Luni ser'a, in 3 maiu, se fece stramutarea solene a remasitieloru pamentesci aceluasi Serenisimu Archiduce dein palatiulu archiducal in beserec'a parochiale a ces. r. palatiu de Curte.—Marti in 4 maiu dela 8 ore demaneti'a pan'la 3 dupa amediadi fu espusu corpulu nensufletitu vederei publicului; dupa care a poi se impleni inmortentarea in cript'a imperatesca supu beserec'a capuciniloru, cu tota solenitatea si ceremoniele la asemene triste intemplari usitate.

Doliulu de Curte pentru Inalti'a Sa imperatesca, dupa pre'nalt'a demandare se va tiené incepundu dela 4 Maiu in siesa septamàni, cu a cea scimbare catu dela 4 pan'la 31 maiu celuafundu, de aci in celelalte done septamani, adeca dela 1 Juniu pan' in 14, doliulu celu mai micu se se tien a.

CLUSIU, 3: 15 mai. Dupa ce debaterile a-supr'a proiectului de lege 13, ce suna despre scaunele judecatoresci urbariale, se au indelungatu prein Sientiele dietale LII, LIII si LIV dein 12, 14, si 15 Maiu, in cèsta mai dein urma se faci urmatoriulu concludu:

§ 1. Cum ca poterea scauneloru domnesci, in catu pentru templarile urbariale, se incèta de totu.

§ 2, se modificà intr'acesta forma: Cum ca scaunulu judecatorescu afara de Comitele supremu, seau substitutulu lui, si de notariu, va stà de in siesa judecatori, pre carii Maiestatea sa-i va alege de in 18 persone candidate pre in ordurile comitatesci, la carii se voru adauge in Comitete si deregatoriulu mai mare (fötiszt) si toti judecii mai mari (föbirák), in districtele ungresci Vicecapitanii, ér' in scaunele secuesci Vicejudele regiu ca membre a scaunulu urbarial si la templare presidenti. Ér' spre poterea judecãtiloru se postesce celu pucinu fienti'a de facia a cinci judeci.

§ 4. Cum ca celu mai de asupra scaunu judecatorescu urbarial e regiulu Guberniu.—La a-cestea se adause la cererea unui deintre deputatii Sibiului: cum ca in dominiile ce natiunea sasésca le posiede cu dreptu nobilitariu, acolo unde inca e intrebare pentru starea teritoriale, usulu de acum se remana pan'la deplin'a determinare acelia.

In urma Exc. Sa Presidentele defipse pentru sientia urmatoria partea cealalta a proiectulu al 8 lea, ce remasese ne terminata.

A N G L I A.

LONDON, 2: 14 apr. Bilulu pentru stergerea unoru greutati ce mai remasera pre catolici dupa actulu de emancipare, ce se acceptase la adou'a cetire in Camar'a deputatiloru dein 28 febr. cu o mare majoritate (vedi Nr. XI), acum la a treia cetire, preste tota asteptarea se lapeda cu o majoritate de 157 asupr'a 119 de voturi. Jurnalulu des Debats in 23 apr. spala si descrie grafice a-cesta angustime a beserecei anglicane, precum urmeza.

„Se pare, ca preste totu sian facutu omenii o prea mare ilusiune, imaginandusi cum ca Anglia de vreo cati-va ani incoce ar fi facutu mari pasi pre calca tolerantie si a libertatei religiose. Parlamentulu britanicu dede de curundu probe contrarie si indilele mai dein còce partid'a purita-

nismului bigotu și proscritoriu deîn tempurile Elisabetei reportă un mare triumfu asupra semi-tiului comune.

„Sunt unii omeni mici la ânima, carii nu sunt religioși fara numai candusu nefericiti. Candu lumea ambla dupa post'a lor, eisi petrecu fara scrupuli și musicari de inlauntru: ei, indata catu incepe machin'a omenesca a merge reu, îi cuprende spaim'a și alêrga la besereca ca berbecii lui Panurgu. Se pare, cã calamitatea, ce batù in est' anu regatulu-unitu, bagã in zelosii protestanti deîn acêsta parte a lumii ofrica panica de asta forma. Dêca irlandii moreau de fome, se pusera siei de eisi se ajune. Noi n'avenim nemica de a culpã intr'ast'a, mai alesu dêca cei ce ajunau luara a minte se impartia celoru lipsiti de pane mancarrea de care se privasera demanetia. Faca penitentia de peccatesi, nemica pote fi mai bine, cîn e dreptu, ca se puna pedeps'a pre cei ne vinovati a osuferi. Noi nu graim de Crucea-dela Berny, bietii nobili calareti si-audira predic'a, si se voru invetiã de a mai alergã duminec'a; celu pucinu acestia erau protestanti seau socotiti de a fi. Ci aaruncã pre catolici, pre iesuiti, dominicani, franciscani, trapisti, inurma pre eretici, pedeps'a peccatelor a tota lumea; asi pune mortificarea carnei sale pre spatelile de apropelui seu, eofapta, ce noi nu putem se nu o aflam forte pucinu crestinesca. Inse togm'a ast'a e ce se templa. In luna trecuta, se presentã un bilu in camara Comunilor spre stergerea unoru penalitati ce le trecù tempulu, si inca totu stã apesandu liber'a deprindere a cultulu catolicu in marea-Britania. Bilulu se discutã si trecuse pre in prob'a cetirei adou'a care pre calea ordinaria e intogm'a cu o acceptare. Asia dar' erã acceptatu dupa tote datinele usitate. Ci se pare, ca septaman'a cea mare le aduse nou consiliu; zelosii protestanti se oclira intr'acestu periodu de penitentia recuretoriu in toti anii; ei revenira in parlamentu cu o induplatura de ortodoxia, si primariulu loru actu fù a lapedã un bilu pre care tota lumea-lu socotea ca acceptatu. Acesti crestini caritativi nu aflara midilocu mai bunu de asi espiã smintelele de catu inversiunanduse asupra ereticiloru; ei incepura a striga: Dati pre catolici! Asia Anglia protestantica si victoriosa lasã in seculi se pierã Irlandia catolica si invinsa intru ilotismulu celu mai scandalosu, ea o avili prein asupra, o derimã prein confiscare, ea facù deîn tota natiunea acest'a incredentiata pazei sale un tipu proverbial de nescientia, neordine, vitiuri, misielatate, de slabiciuni morale si fizice de tota speti'a;— apoi in dioa, candu se descoperi man'a lui D. dieu pre in pedepsele provedentiale, acesti omeni religioși, nitandusi cã asta pedepsire e fruptulu faptelor sale, se intorcu asupra celoru ce sunt vietimele primarie. In locu de asi dice: Asta e smintel'a nostra, aceloru ce eramu mai tari, mai luminati, mai avuti, mai presusu cu intielegerea si eu caracteriulu, aceloru ce eramu respundietori de sanetatea si crescerea acestui poporu pruncu,— ei afla mai de in demana a dice: Ast'a e vin'a Papei. Noi nu vrem a acusã poporulu anglescu intregu cu astu spiritu de nesuferentia, de bigotismu; marile principie de libertatea cuscientiei aflara in parlamentu ca si in jurnalele Angliei luminati aparatori; ci nu e mai pucinu adevratu, cã toti acestia au predicatu in desiertu.

„Nu trebuî mai multu, de catu ca reprezentoriulu universitatei dela Oxford se dica: cum ca vreau a desprotestantizã Statulu, cã vreau a impugnã principiele ce pusera cas'a de Brunswick pre tronul, cã ramulu celu mai teneru se prealesse numai cã ci erã protestanticu, si fù destulu spre a reduce Camar'a preste votulu ei de antãiu. Ai fizararu ca Papa e la portile dela Westminster audiendu, si ca Londonulu stã se se preface adoua di in Babilonulu purpuratu—de pre siepte munti, etc.

„Deci legea Elisabetei se conserbã, ci in catu pentru a se escutã, aceea nu va fi neci o data, precum acum de multu nu se mai escutêza. De ôra ce deîn norocire datinele protestêza asupra acestoru legi. Asia legea condemneza la inchisoria si globa pre totu supusulu anglescu numai dêca e catolicu, ce totusi nu impiêdeca cã catolicii se fia mai pretutindinea, panã si in parlamentu. Legea condemneza pre totu membrulu vre unui Ordu religiosu mai antãiu cu esiliu, apoi cu depurtare, ce inse nu impiêdeca cã se nu se intemeiêze ordurile religiose de tota speci'a dupa placu in Anglia, neci au deportatu inca pre P. Mateu, apostolulu cumpatarei, cã vinovatu, fiendu franciscanu. In urma, smintel'a cea de antãiu a acestoru legi e, cã sunt asia de absurde, catu aparatori loru nu le pazescu de catu dereptu principiu, si insii recunoseu cã nu se potu practicã. Ele nu impiêdeca, dreptu esemplu, pre comitele de Arundel, filulu celui d'antãiu duce al Angliei, a decliarã in parlamentulu plenu, cum facù de unadi, cum ca lupt'a intre catolicismu si protestantismu nu se va oprì de catu cu nemicirea protestantismulu. Destulu strigara asupra, vechii protestanti si-acoperira capetele, ci filulu ducelnu de Norfolk neci macar' s'au fostu indigatati in ordine.

„Noi neci nu amu judecã macar' de lipse a protestã in contr'a pazei teoretice acestoru legi de alte tempuri, ce sunt o macula in legislatiunea Angliei, si carele dupa spresiunea lui Shiel numai arata denti ce nu musica; de nu nis'ar parã a vedê intr'insele o simptomã de o atare recrudescencia a fanatismulu, ce se pare de unu tempu incoce a fi cuprinsu pre Anglia. Ea e aratarea unei tendentii, si asta tendentia se arata si acum in proiectulu de lege asupra creșterii publice. Noi vedem bine, cã alegerile ce au de a se face catu mai intscurtu au influentia intru induplarea acestii pietati; ci ori cum se fia, aceeai adevratu cu rusine pentru Anglia, cã inca in seclulu XIX. se se mai afle acolo omeni, inca in fruntea ordulu social, carii ca pre palladiulu Constitutiunei se mai apere aceste urme de nesuferire si persecutiune.“

F R A N C I A.

PARIS, 14: 26 apr. In Camar'a Deputatiloru se tienura desbateri interesante asupra tractarei sclaviloru in colonii, deîn carele aparù, cã inca nici franciozii cu tota umanitatea pretinsa nu ajunsera a socoti pre toti omenii de omeni. Ledru-Rollin descoperi fapte cunoscutu oficiale, de care se radica perulu, si care neci ministriulu coloniloru nu le potu ascultã fara orore. Cererile presentate deîntr'asta cautare se transpusera ministriiloru.

Paris, 2 maiu st. n. Alalta eri 30 apr. si eri 1 maiu, regele incongiuratu de familiasi, cuprinse insal'a tronului, cu ocasiunea serbatoarei numelui, fericitarile clerului, corpului diplomaticu, ministrilor secretari a statului, marescalciloru, deputatiuniloru Franciei, ambeloru Cameri, autoritatiloru civile si militare, si ale corpuriloru constitute. (Cuventarile acestora si raspunsele regelui sunt scrise pre lungu si latu in J. des D.).

G R E C I A.

ATENA, 6: 18 apr. Relatiuniile Greciei castra Porta se ingreuiara mai multu. Dupa ce nici ambiatulu de atramite un legatu anume la Constantinopoli, spre a dechiará parerea de reu pentru nemultiemirile intrevenite, nu se acceptá mai bine de catu scrisori'a regelui mai antaiu, tuturor e chiaru, cumca port'a nu potú ori nu vrú inca aveni la deplin'a cunoscere a rolei, cei facu altii se joce. Ea intende man'a la scopuri straine, si tota stempararea si-o pune intr'aceea, cá se postesca dela guberniulu grecescu aceea, ce scie bine cá nu se pote pleni. Ea stá pre aceea, cá Mussurus se se traméta inapoi la Atena, si seise roge de ertare pentru insultulu, ce guberniulu grecescu de o mia de ori dechiará cu solenitate cá nu l'a avutu in cugetu, Port'a, de ar voi pacea, se ar fi multiemitu cu atat'a.— Legatulu austriacu, generariulu Prokesch de Osten, sosí cu vaporulu dein 11 dein Viena aici. Firesce, cá sósirea lui imbucurá pre toti amicii tronului si ai pacei.

ANCONA, 11: 23 apr. Dupa scirile ce avura in Atena dein 4: 18 dela Constantinopole, Port'a avea de cugetu a tramete pasaporturile Dlui. Argiropulos. D. Coletti spre intempitarea acestui ~~propus~~ ^{si incongiurarea anora} scandele si alarme, se dice a fi datu indemnulu ministrului seu se lase Constinopole fara sgomotu si se intoarca la Atena. (Alte sciri dela Constantinopoli anuncia anume, ca ast'a s'a si templatu).

Atena, 13: 25 apr. Ministeriulu grecescu pati unele scimbări: ci Colletti remanendu totu in postulu seu. Se dice ca ministrulu Coletti apromise legatului anglescu platirea celoru dein urma remasitie de interesurte (700,000 fr.).— Alte sciri intarescu, cumca instructiuniile mai noue anglesci aru fi mai paciuitorie, si ca D. Wellesley legatulu anglescu in Constantinopole ar comendá cabinetului turcescu un astemperu mai mare, precum se pare dupa scirile luate dela alte cabineturi, ce nu aru fi plecate asecundá intentiuniile Angliei.

I T A L I A.

ROMA, 12: 24 apr. Diariulu de Roma nr. 33 publica urmatoriulu Circulariu al Secretariulu Statului pontificiu Cardinale Gizzi de in 7: 19 apr. catra presidii Provinciiloru:

„In midiuloculu a multe grigi ale sumului pontificatu, S. Sa Donmulu nostru nu incéta in solitudinea parentesca de ase ocupá cu acele imbutatitiri, de carele potu se aiba opu diversele ramuri ale administratiunei publice. Cátu lucrá pan'acum S. Parente spre ajungerea acestui scopu prea importatoriu, nu trebue se readucu aici a mente. Tote persoanele intieplete, ce voru adeveratulu bine al Statului, si carii nendoitu forméza nemesurat'a majoritate a supusiloru recunosc

si si sprimescu multiemit'a catra generosulu si binefacatoriulu seu Supranu.

„S. Sa, incredentianduse ajutoriulu domnedicescu, va continuá sistem'a adoptata de a imbutatiti dein urma in urma caus'a publica, intra acei drepti termini ce intru inalt a Sa intiepletiune sii-au prefiptu, si cu acea maturitate de consiliu ce intru o asemenea lucrare se cere. Onónu proba de aceste intentiuni benefacátorie a S. Parinte va affá D. V. Illma. in cuminicatiunea ce voiu a face.

„Ve voiu spune insee, cumca S. Sa, dorindu dea pururea a regulá ambletulu administratiuniloru Statului in modtulu celu mai indestulitoriu, si-propune a alege si a chiamá la Roma de in fia-care Provincia cate un subiectu, care destinguenduse prein starea sociala, prein posesiuni, prein cunoscentie, ar reuni in sinesi calitatea de supusu doiosu catra guberniulu pontificiu, ar posedé estimatiunea publicului, si ar avé confidentia cocetatiuniloru sei. S. Parinte are dorire de ase sierbí cu ajutoriulu a tari supusi in modrurile de ase stabili acum, atátu spre a ajutori deprenta administratiunea publica, catu si spre ase ocupá cu o mai buna ordine a consiliiloru comunale si asemenea materii. Personele, carele acum seau inurnatoriu se voru prealege de S. Sa, voru trebú a resiedé in Capitale, celu pucinu in doi ani.

„D. V. va precepe pre usioru, de cata importatiune este a alege persone, care se respundia de plinu intentiuniloru S. Sale: altu motivu nu trebue se aiba ei de catu amorea bunului publicu, nici altu scopu asi prefige de catu folosulu comuné. D. V. va evé complacerea de a areté doi au trei atari supusi tienenduse de aceea Provincia, pentru ca S. Sa se pota prealege de intr'insi pre celu mai adaptatu.

„Luminatulu zelu al D. V. Illme colucrarea priceputa si probele date de diligentia, cu carea se nevoesce asecundá benefacatoriile intentiuni ale S. Sale, dau certitudinea de a vedé corespunse inaltele despusetiuni si in circustarea acést'a, in carea se tractéza de predespunerea unei mesuri, ce pote se aduca mari folose Statului si facári Provincie.“

Roma. 11: 23 apr. Abia se publicá a'séra Circulariulu Cardinalelui Gizzi, si numai de catu tenerii cetatei se determinara a aduce S. lui Parinte in numele tierei multiemita pentru acea facere de bine. Ca foculu strabatú in tota cetatea acea scire, cá la Ave-Maria voru se se adune in piatiulu poporului, de unde apoi o procesiune cu facii va sa se misce catra Quirinale. O deputatiune avea se sprimesca S. lui Parinte multiemit'a poporului, si cardinalelui Gizzi se curtenésca. Dupa ce facultatea ceruta se dobandi, procesiunea se puse in miscare, in linea si ordu, fiacare cu o facia in mana, si urmata de un corpu de musica, inainte un vexilu pe care se potea ceti Circulariulu intregu. Intr'un minutu se luminara tote ferestriile dein Corso, precum si ale tuturor ulitiiloru, prein carele trecea procesiunea, si pre tutendinea se acceptá procesiunea cu un strigatu de aplausuri si mestecatu cu evviva Pio novo, viva il municipio ela guardia civica. Dupa ce procesiunea, cu mai multu de omia de facii, ajunse inaintea palatiului pontificiu, se inaltia jubululu piatiului indesitu cu omeni, unde

fara exagerare erau adunati preste 40 mii, cu atata resunetu, catu music'a amuti inaintei. S. Parente searetă numai de catu in loggia cea mare apalatiului cu portatoriulu crucei inainte; si dupa ce facu cu man'a semnu de tacere, dede binecuventarea preste miile amutite, carele cu capulu descoperitu cadusera intr'amendoi genuchii. In minutulu, in carele Papa radica manule spre binecuventare, tota scena se lumina cu focubengalicu. Jubilulu, strigarea de evviva, si efectulu luminarei marilor palatiuri dein Monte Cavallo, a obeliscului de aici, a fontanei saritorie fu sublime preste tota descrierea.

P R I N C I P I A

de limba si scriptura.

XVII.

Noi repetimu aici cediseramu mai susu, cum ca limb'a romanesca de au si patitu, precum neci nu putea fi alimentrea, in decursulu atatoruseculi adaugeri si pierderi, adaugeri de intru ale strainiloru, pierderi de intru ale nostre, proprie, originarie,—de ausi uniformatu unele forme, cedupa aratarea limbeloru surori, alesu acci latine, erau diverse, dar' antic'a ei forma de in cea mai inalta vechime totu ia remasu aceeasi ne-seau prea pucinu scimbata. De acia atate forme pan'astadi intr'insa remase, ce inainte de clasicitatea cei latine si intr'ast'a erau usitate, si in gur'a poporului inca si in Italia pan'la stingerea latinei ocureau asemenea *); de aci si atate cuvinte antice in limb'a rom., ce apoi limb'a clasica latina le a neglesu **). Ea avu o sorte peculiară, de anu fi scrisa, nu intrebuintiata de ai sei in negotiale mai de frunte in mii de ani, pan' in dilele cele mai tardie, mai dein coce,—de a remané, precum a fostu de inceputu, si a se numi rustica, limb'a pastoriloru seau pecurariloru romani ***). Romano-latini si-o cultivara dupa greci, care cultura macar'ca in catu se abatura dela forme romane si acceptara grecesci era coruptiune nu prefactiune, totusi deintr'altu punctu de vedere se chiama si fu intr'adeveru cultivare. Noi nu imputamu, neci condamnamu, la tota templarea, acesta a latinei scimbare au abatere, noi numai nu putemu suferi apoi a sedice, ca a nostra se au scimbatu seau coruptu dein latin'a candu dupa dereptate trebuca a se dice, ca latin'a s'a departatu dela noi si se apropia catra greci. Er' deca intru atati seclii taiata si smulsa dein pamentulu firescu, al Italiei, ea patimi pierdu forte multu, ca si o planta stramutata suptu alta clima, nu asta e demirare, ci de mirare e ca nu s'a uscatu de totu, n'au peritu in gerulu si fortunele Daciei. Radecin'a ei dar' a fostu mai sanetosa, mai rabduria, mai vertosa, de catu ai Daciloru, Traciloru, care perira cu sunetu.

*) Vedi monumentele ravenatece dein seculii 5—7 dupa Chr. la Spangenberg Jur. rom. tabulae negotiorum solenium.

**) Vedi Noniu Mare. II, 352 p. 78. s. v. conforire, precare Salsasia de scica romanesce nu scimbă: conforissime Diomedes, dein Pomponiu, in conforiasti.

***) Anonym. Belae not. IX: quam terram (Pannoniam) habitarent Sclavi, Bulgarii et Blachi (ac) pastores Romanorum. Cf. Simon Keza: IV, 1: Blackis, qui ipsorum (Romanorum) fuerunt pastores et coloni, remanentibus sponte in Pannonia.

Dupa urmele istorice limb'a romanesca se pare ase trage mai antaiu si antaiu dela coloniile romane in Tracia si Macedonia, Panonia, Dalmatia si Istria, de in care unele inca inainte de cultur'a clasica a latinei se trimisera dein Italia si se asiediara acolo. In cei 320 de ani antai (dela 219 in. de Chr. pan'la belulu dacicu al doilea suptu Traianu) ea nu numai se tienu intra colonisti, ce se si lati intre colocuitori, ca si intr'alte provincie. Coloniile acelea erau ca nisce puncturi, de in care pre incetulu in tote partile se derivau radiele si formau cercuri mai largi si late. Poporale de impregiuru nu puteau se contrastee acci poteri morale ce impunu totudeaun'a limbele poporeloru poteroase limbeloru celoru supusi; ele nu puteau se nu o invetie, dein relatiunile si comerциulu celu aveau cu romanii si coloniile loru. Si mai antaiu o invetiau pe lenga a loru, dupa aceea mai in urma uitandu pre a loru,—si acestia se incorporara romaniloru. Altii mai alesu in locuri mai neapte spre colonizare, mai departati si mai ne accesi acci poteri romane o invetiara si mai reu, si nusi uitara pre a loru neci odineora, macar si ei erau suptu ascultarea romaniloru; pre acestia romanii numira: schia si serbi si remasera totu deaun'a strainii.

Suptu Traianu se adusera colonii si in Dacia victa ex toto orbe romano, de in Italia negresitu si de airia, ci noi credemu, ca cea mai mare parte dein coloniile de preste Dunare. Aici, intru a II epoca a romanatatiei, acelasi procesu se urma in restempulu de 170 ani. Legionile si coloniile (o parte) traduse preste dunare, nu ocazionara neci o scimbare; acestea erasi se intorsera inapoi in diverse timpuri cu pastori si coloni, si recuprinsera acelesi locuri ce le cunoscseau mai denainte, cu Sclavii si Bulgarii, ca poporu distintu, seau suptu numele acestor'a.

Elementulu romanu intru aceste parti crescu si se intari in 500 de ani, pan'la Constantinu celu mare. Prein radicarea Constantinopolei si stramutarea tronului acolo, preponderanti'a Romei vechi si a elementului italicu suferi o lovitura, de care nu se mai radica. De atunci elementulu romanu incepu a scade pre incetulu pan' la Phoca, care la 602 sterse usulu limbei latine de in scolele iuridice si dicasteriele imperiului bizantin; si acest'a fu a III epoca, antai'a a decadentiei, candu adeca elementulu romanu fu taiatu de la leaganulu sen, si acum se rescula celu grecescu pre incetulu pan' la aruncatu la pamentu. Romanii se grecira, si limb'a romana remase numai a vulgului, pastoriloru si coloniloru.

Dela Phoca incepu al IV le periodu, al doilea al decadentiei, candu coloniile romane taiate de catra Roma si Italia, si private de limb'a latina ce representase pan' atunci imperiulu romanu, se vediura straine pre acestelocuri ocupate de gloriosii loru parenti inainte de secluri. Imperiulu bizantin nusi mai putea apară provinciele, barbarii le inundara, sciaii si serbii scuturandu jugulu, ce neci odata nul'au portatu bucurosi, se radicara, latira si stremtorara pre vechii coloni romani de pre siesuri la munti. Asia romanii se fecera romani, vlachi, pastori etc.

De in „Istori'a Girondistiloru“

de A. de LAMARTINE.

XXV.

Ce facea între aceea, subtu îndelung'a agonia a Regelui, marchesulu de Bouillé? Densulu a petrecutu noptea la portile Dunului, doue mile dela Varennes, aseptandu curirii ce trebuau seianuncie apropiarea trasureloru. La patru ore demaneti'a, temendu se nu fia descoperitu si nevedindu a veni vre o persona, s'a re'ntorsu la Stenay ca sei fia in delete a dá ordine trupeloru sale, déca s'a templatu ceva Regelui. Erá la patru ore si giunetate inaintea portiloru de Stenay, candu cei doi oficiari pe carii i-au asediatu se veghieze, si comandantele scadronulu parasitu de trupele sale, venira de al inscientiá ca Regele fu arestatu dupa un spre diece ore sér'a. Lovitu de stupore, miranduse cá se inscientiá asia tardiu, numai de catu a datu ordine regimentulu Regale-Allemanu, ce erá in Stenay, cá se se sue calare si selu urme. Colonelulu regimentulu inca sér'a a fostu capatatu ordine de a tiené caili insielati. Ordinéla acést'a nu se implini. Regimentulu a pierdutu trei patrarie de ora cu pregatirea, in contra tramesiloru reiterati ai D. lui de Bouillé, carele tramise chiaru pe fiulu seula casarme. Generariulu nu putea nemica fara acestu regimentu. Catu ce fu in siru de bataie afara dein cetate, D. de Bouillé l'a intempinatu cu anima deschisa si voea sei cerce elu insusi despusetiunile. „Regele vostru, ce veni a se arunca in braciiale vostre, e cateva mile de la voi,“ dise loru, „poporulu dela Varennes l'a arestatu. L'ati lasá voi batjocoritu si captivu între manule municipaliloru? Éta ordinele lui, elu ve astépta, elu numera minutele. Se mergemu la Varennes! Se curamu spre alu scapá si alu redá natiunei si libertatei! Io mergu cu voi, urmatimi!“ Cele mai vii aclamatiuni acceptara cuventele acestea. D. de Bouillé impartí 500 au 600 de galbeni calaretiloru, si regimentulu se puse in miscare.

De la Stenay pana la Varennes sunt nóa mile prein un drumu muntosu si dificile. D. de Bouillé fece tota diligentia potentiosa. In pucina departare dela Varennes densulu aflá antai'a desfacatura—detachment—a regimentulu Regale-Allemanu, impiedecata la intrarea unei selbe prein gardele natiunale ce puscau asupr'a soldatiloru. Densulu atacá pe puscatori; si apucandu elu insusi comand'a astei avant-garde, sosí la nóa ore si un patrariu inaintea cetatei Varennes. Regimentulu l'urmá de aproape. D. de Bouillé precepú ca cetatea trebue atacata, candu obserbá in afara o trupa de husari ce se pareá cá va sesi tiéna locul. Acest'a erá scadronulu dela Dun, comandatu prein D. Derlons, si care a petrecutu noptea aseptandu reintaririle. D. Derlons acurse si sciri pe generariulu seu ca Regele se departá de o ora si giunetate. Elu adause cá puntea dein cetate e rupta si plateele inchise—barricadées—, cá husarii de Clermont si cei de Varennes se infratira cu poporulu, si cá comandantii astorru desfacaturi, D. D. de Choiseul, de Damas si de Guoguelas sunt prensi. D. de Bouillé desperatu ci nu desanimatu, se resolvá de a urmá pe Rege trecandu prein Varennes si al scote dein manule gardeloru natiunale. Densulu tramise ca se se cer-

ce vaduri, se facea a trece preste riu regimentulu Regale-Allemanu. Nu aflara, macarca erá unulu. Preste aste intrefaceri, densulu intielese cá garnisonenele de Verdun si Metz se apropia cu tunuri ca se dé ajutoriu poporulu. Campulu se acoperi cu garde natiunale si cu trupe; calareti aratara clatire; caili, fatigati de un drumu denóa mile, nu potura sustiené un cursu rapede necesariu p'ntu ajungerea Regelui la Sainte-Menehould. Tota energi'a cadiu cu tota sperarea. Regimentulu Regale-Allemanu resuci frenale. D. de Bouillé lu-petrecu in tacere pana la portile de Stenay. Petrecutu numai de cati-va deintre oficiarii mai compromisi, se inieptá la Luxembourg si trecu marginea tiei in midiuloculu puscaureloru, si dorindu mortea mai virtosu decatu a incungiurá supliciulu.

XXVI.

Intr'aceea trasurele Regelui retro-gradau rapede catra Chálons, in urm'a cursulu gardeloru natiunale care se impreunara de al escortá. Poporatiunea intréga se indesueá la marginile drumulu p'ntu a vedé pre Regele captivu redusu in triumfu prein poporulu ce se crediuse insielatu. Baionetele si lancele gardeloru natiunale cu ostenéla puteau face trecere prein glot'a ce se ingramadea si se renoea neincetatu. Strigarile si gesturile defurore, batjocoririle si rusinarile nu incetau.—August'a familia nici odata nu ar fi ajunsu via pana la Paris, déca comisarii Adunarei, a caroru fientia de facia impunea poporulu, nu ar fi sositu tempuriu spre a infricosiá si a guberná asta seditiune renascatoria.

Comisarii intelnira trasurele Regelui între Dormans si Epernay. Densii cetira Regelui si poporulu ordinele Adunarei, care-le dederá comand'a absoluta a trupeloru si a gardei natiunale, si carei indetorá se pezésca nu numai siguritatea Regelui, ci inca ai manutiené si respectulu detoriu regatulu in personai. Barnave si Péthion se iniutira a se sui in berlin'a Regelui spre a se impartasi dein pericolele loru si ai acoperi cu corpurile sale. Densii ajunsera sel preserbe de morte, dara nu si de rusinari. Turbarea, departata de trasure, se facea mai departe pe drumu. Tote personele suspecte de infragetire se rusinau misielesce. Un eclesiasticu fiendu apropiatu si aretandu pe fisionomiasi nesce semne de respectu si durere, fu apucatu de poporu, aruncatu între petiorele cailoru, si erá se fia imolatu inaintea ochiloru Reginei. Barnave, prein o miscare sublime, se radicá cu corpulu intregu prein usitia afara: „Franciloru, striga elu, natiune brava, voiti a deveni un poporu de hoti?“

Comisarii scrisesera dela Dormans Adunarei, cá sei face cunoscutu itinerariulu Regelui si se o preinscientie de dióa si momentulu sosirei loru. Apropiarile de Paris ofereau celea mai mari pericole prein mass'a si furorea poporulu între care avea se tréca cortegiulu. Adunarea induplá energi'a si prudenti'a p'ntu asigurarea nevatemarei personei Regelui. Poporulu insusi recastigá semtiulu demnitatiei sale la asta satisfacere mare cei dede fortun'a, elu n'a voitu asi desonorá triumfulu propriu. Mii de placate erau afise pretutendeni: Celu ce va aplaudá pre Rege va fi batutu, celu celu-va batjocori

se va spensurá. Regele a dormitu la Meaux. Comisarii demandara Adunarei de a se tiené in permanentia cá se impiedece evenimentele neprevédute a intrarei cortegiului in Paris. Adunarea a ascultat. Eroulu dilei, adevératulu autore al a-restarei, Drouet, fiulu maestrului de posta de Sainte-Menehould, aparú inaintea ei si fu ascultat: „Io sunt, dice elu, un dragon vechiu in regimentulu lui Condé; camaradulu meu Guillaume e un vechiu dragonu al Reginei. In 21 iuniu, la siepte ore si giunetate sér'a doue trasure si unspradiece cai se scimbara la Sainte-Menehould. Io recunoscú Regele si Regin'a, ci me temeam se nu me insielu. Me resolvai a me asigurá despre adevéru luandu pe dein nainte trasurele la Varennes pre o cale de trecere. Sosii in Varnes la unspradiece ore. Erá intunerecu, toti dormeau. Trasurile au sositu si fura intardiate prein o disputa intre curiri si postilioni, carii se retregeau a merge mai de parte. Io disi camaradulu meu:—Guillaume, esti tu patriotu bunu?—Nute indoi, respunde Guillaume.—Ei bine! Regele e aici: se l'arestamu.—Noi resturnaramu un caru incarcatu cu mobiliu subtú boltitur'a puntei; adunaramu optu omeni de buna voentia, si candu au sositu trasurele, ceruramu pasaporturile.—Noi suntem strimtoriti. Domniloru! Ne dice Regin'a.—Noi am instatu. Feceramu se se dé giosu calatorii la cas'a procuratorului comunetatei. Atunci elu insusi, Ludovicu XVI ne dise:—Éta Regele vostru! éta Regin'a! éta pruncii miei! Tractatine cu cautarile ce Francii au avutu totu deauna pentru supranii lor.—Inse noi i-amu pusu prensi. Gardele natiunale acursera. Husarii trecura la noi; si dupa ce amu facutu detori'a nostra, ne amu rentorsu a casa, intre fericitarile cucetationiloru nostri. Noi astadi depunemu inaintea Adunarei omagiulu sierbiriloru nostre.“

Drouet si Guilaume fura acoperiti cu aplausuri.

Adunarea decretá, cá numai de catu dupa sosirea lui Ludovicu XVI in Tuilerii, i-se va dá o garda ce, subtú ordinele Dlui de La Fayette, va respunde de personai. Malouet e singurul oratore ce incumeta se protéste asupra acestei puneri la prensoria. „Acéa va stricá de odata inviolabilitatea si constitutiunea. Poterea esecutiva numai un'a sunt.“ Alesandru Lameth combatú propusetiunea lui Malouet, si dechiará cá Adunarea trebuea se apuce si trebue se conserbe, pana la gatirea Constitutiunei, odictatura data prein poterea—force—lucuriloru; ci cá, monarchi'a fiendu form'a necesaria la centralisarea poteriloru unui asia poporu mare, Adunarea va reintrá ne midiulocitu dupa aceea intru impartirea puteriloru si in conditiunile monarchiei.

XXVII.

In momentulu acest'a Regele captivu intrá in Paris. Erá in 25 iuniu, la siepte ore sér'a. Dela Meaux pana la suburbii, glot'a se-indesuiá fara incetare in drumulu Regelui. Pasiunile cetatei, ale Adunarei, ale téscului, ale cluburiloru ferbeau, mai aprobe si cu mai multa intensitate, in asta poporatiune dein pregiurulu Parisului. Aste pasiuni, scrise pe tote faciele, erau infrenate chiaru si prein a loru violentia. Amaretiunea si urgisirea acolo domnea preste mania. Injuri'a erumpea numai cu boce in nedusita. Poporulu erá

sinistru si nu furiosu. Mii de cautaturi sagetau morte in trasure; nici o boce nu o spunea.

Astu sange rece de ura n'a scapatu deinaintea Regelui. Dioa erá ferbénte. Un sore ardietoriu, reverberatu prein pardoseli si baionete, frigea berlin'a unde diece persone erau indesuite. Nuorii de pulbere, radicati prein petiorele a doi au trei mii de spectatori, erau singurul velu ce acoperea dein tempu in tempu, umilirea Regelui si a Reginei de deinaintea bucuriei poporului. Sudorea cailoru, resuffetulu ferbente al acestei multimi indesate si passionate rarira si stricara atmosfer'a. Lipsea aerulu de respirare caletoriloru. Fruntea celoru doi prunci riurea de sudore. Regin'a tremurandu pentru ei, radicá operdea a trasurei, si adresanduse catra multime spre a o frageti: „Vedeti, D. vostra, dice ea, in ce stare sunt bietii mieiprunci! noi nedusimu!“ — „Noi te vomu nedusi altmentrea,“ i-respunsera cu semi-boce acesti omeni feroci.

Dein tempu in tempu iruptionile violente a le glotei rumpeau spalirulu, dau cai in latari, se apropieau pana la usitie, se sueau pe suisi—marche-pieds. Omenii ne impacati, cautandu in tacere la Rege, la Regina, la delínu, se pareau a luá mesur'a crimeloru dein urma si a se pasce cu ingiosirea regatului. Impingerile armasiloru restabileau ordinea in clipite. Cortegiului reprense cursulu seu intra sunete de sabii si strigarile omeniloru resturnati suptu petiorele cailoru. La Fayette, care avea frica de atentate si de curse in plateele Parisului, preinscintiá pre generariulu Dumas, comandantele escortului, se nu tréca prein midiuloculu cetatei. Densulu asiediá trupele, in sire indesate preste boulevard, pe dupre barríer'a Stelei—l'Étoile—pana la Tuilerii. Gard'a natiunale erá in dóuc siruri. Gardele elvetice erau asemenea in siru de bataia, ci stégurile nu lise plecau mai multu inaintea capului loru. Nici o onore militaria nu s'a datu capului supremu al armatei. Gardele natiunale razimate pe arme, nu salutara; ele se uitau la trecerea cortegiului in starea tariei, a indiferentiei si anepasarei.

N o t i c i e.

—Alberto Nota, renumitulu poetu italianu mori in etate de 72 ani, la 18 apr. a. c. Operele dramatice, celu punu in rangulu de antáiu al autoriloru comici dein tempurile nostre, sunt cea mai mare parte pline de intielegere a scenei antice si moderne, ci cu mai pucina originalitate ca comediele italianescului Molière (Goldoni.) Administratoriu incoruptu si scrietoriu nepartinitoriu, elu laudá arare ori, si nu se lingusi nici odineora. —Fiulu cel mai mare al renumitului poetu si novelistu W. Scott, murí pre drumu dein India la Capstadt. Repausatulu de si nu avea nemica dein geniulu poeticu al parinte-so, care preste totu luandu nici nutrece in ereditate la fii, erá un oficiariu prea cultu si de toti estimatu, marirea tatane-so. Asia toti-patru pruncii poetului, doi fii si doua fie, in etatea cea mai tare avietiei urmara lui in mormentu. Dein descendentiu lui traiesce numai un nepotu.

—Dela 1 Maiu se deschise o linea de drumu de fieru necurmata dela Viena prein Oderberg, Breslau, catra Berlinu, ce dela Viena vatiéné 33½ ore, ér' inapoi 32¼. Asemene cale se deschise si catra Stetin si Hamburg in 45 de ore.